

6. Новий тлумачний словник української мови : у трьох томах / В. В. Яременко, О. М. Сліпушко. – Сімферополь : Аконт, 2003. – Т. 3. – 864 с.
7. Новий тлумачний словник української мови : у трьох томах / В. В. Яременко, О. М. Сліпушко. – Сімферополь : Аконт, 2003. – Т. 2. – 928 с.
8. Изюмова С. А. Влияние индивидуально-психологических особенностей на обучаемость студентов / С. А. Изюмова, Е. В. Чмыхова // Инновации в образовании. – 2001. – № 2. – С. 54–63.
9. Павленко В. Н. Ситуационные управления как способ построения индивидуальной траектории обучения / В. Н. Павленко, В. В. Шевель, С. П. Визиряко // Радиоелектронні і комп'ютерні системи. – 2009. – № 3. – С. 111–115.
10. Боброва Н. В. К вопросу об использовании электронного учебника как средства проектирования и реализации индивидуальных образовательных-развивающих траекторий [Электронный ресурс] / Н. В. Боброва // Современные проблемы науки и образования. – 2011. – № 3. – Режим доступа : <http://www.science-education.ru/pdf/2011/3/55.pdf>.
11. Федорук П. І. Технології побудови індивідуальної адаптивної траєкторії навчання у системі дистанційної освіти і контролю знань / П. І. Федорук, М. В. Пікуляк // Математичні машини і системи. – 2010. – № 1. – С. 68–76.

Каньковський І. Є. Індивідуальні освітні траєкторії як необхідність сучасного процесу професійної підготовки фахівця

Резюме. Розглянуто суть поняття «індивідуальна траєкторія освіти», обґрунтована необхідність і неминучість введення в процес навчання індивідуальної освітньої траєкторії, рекомендовані рівні засвоєння знань і способи діяльності при конструюванні індивідуальних траєкторій, запропоновано алгоритм дій, який гарантує евристичність освітньої діяльності і здійснення процесу підготовки фахівців за такою траєкторією.

Ключові слова: індивідуалізація навчання, індивідуальна освітня траєкторія, індивідуальний освітній маршрут, темп навчання, освітній продукт.

Каньковский И. Е. Индивидуальные образовательные траектории как необходимость современного процесса профессиональной подготовки специалиста

Резюме. Рассмотрена суть понятия «индивидуальная траектория образования», обоснована необходимость и неминучесть введения в процесс обучения индивидуальной образовательной траектории, рекомендованы уровни усвоения знаний и способы деятельности при конструировании индивидуальных траекторий, предложен алгоритм действий, который гарантирует эвристичность образовательной деятельности и осуществление процесса подготовки специалистов по такой траектории.

Ключевые слова: индивидуализация обучения, индивидуальная образовательная траектория, индивидуальный образовательный маршрут, темп обучения, образовательный продукт.

Kankovskiy I. E. Individual educational trajectory as necessity of the modern process of professional specialist` training

Summary. The concept of « individual trajectory of education» has been investigated in the following article, also the necessity and inevitability of putting into educational process individual educational trajectory has been grounded, the levels of mastering knowledge and the ways of activity during the construction of the individual trajectories have been suggested, action algorithm which ensures the novelty of educational activity and realization of process of specialist training has been put forward.

Key words: individualization of education, individual educational trajectory, individual educational course, teaching rate, educational product.

УДК 371.1:377.0.18.48+377.36

Книжник Л. Ю.

ПРОЕКТУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ АЛЬТЕРНАТИВНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ В СИСТЕМІ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

Постановка проблеми. Високий динамізм розвитку світової економіки, її глобалізація, зростання темпів науково-технічного прогресу, а також соціально-економічні зміни, що відбуваються в Україні, вимагають суттєвої трансформації у підготовці кваліфікованих кадрів, здатних до творчої праці, професійного розвитку, освоєння нових технологій та конкурентоспроможних на ринку праці. Витоками еволюції цих вимог, причиною їх постійного підвищення до професіоналізму фахівців є глобалізація базису (економіки), що об'єктивно привела до феномену освітньої глобалізації – транснаціональної освіти, яка характеризується становленням нових форм навчання.

Основоположним принципом організаційної перебудови різних ланок освітньої системи є зв'язок її з життям. Проблема відповідності між освітою та життям інноваційного суспільства, економіка якої побудована на знаннях, сьогодні набула нових вимірів, актуалізувалась у багатьох країнах світу, оскільки «сучасні економічні системи потребують від випускників здатності постійно оновлювати свої знання, вивчати нові навички та набувати таких якостей, що дозволятимуть їм бути не лише вдалими шукачами робочих місць, але творцями робочих місць на постійно рухливих ринках праці» [1, с. 8]. Тобто, від вищої професійної освіти вимагається переосмислення своєї місії та зміни багатьох своїх функцій, зокрема в поглядах на суспільні потреби в навчанні та тренуванні впродовж усього життя.

На ідеї безперервної освіти нині будують свою діяльність як державні навчальні заклади, так і приватні. Концепція безперервної освіти покладена в основу створення бізнес-шкіл, різних курсів, тренінгових компаній, корпоративних університетів (*learning organization*), освітніми послугами яких користується все більше споживачів. Постійного розвитку вимагає і професійна компетентність бухгалтерів різних підприємств. Стає очевидним, що підвищення кваліфікації один раз на п'ять років не може задовольнити ні потреби підприємства, ні особисті потреби фахівця з економіки. Тому дуже часто їм доводиться користуватися альтернативними формами розвитку певних компетенцій та особистісних якостей, на базі яких і відбувається зростання рівня професійної компетентності.

Аналіз літератури. Феномен безперервної освіти вивчають вітчизняні і зарубіжні вчені, серед яких особливий інтерес для нашого дослідження становлять наукові праці з соціології Е. Григор'євої, А. Махмутової, Т. Топчій; з педагогіки – В. Ветяриса, Л. Ведернікової, Г. Гребенюка, В. Дзюби, О. Єфимової, Т. Іщенко, Б. Клименка, О. Кузнецової, М. Степка, Л. Товажнянського; з державного управління – В. Остапчука; з економіки – С. Рубцова; психології – Р. Козьякова; філософії – М. Черкасової. Соціальну ефективність інновацій в безперервній освіті вивчала Т. Муханова.

Однак наукових праць, в яких розглядається специфіка діяльності різних альтернативних організацій, причетних до навчання на комерційній основі (приватні фірми, школи, курси), а також діяльність юридичних осіб, узагальнюється їх досвід, визначаються перспективні напрями діяльності в наукових виданнях обмаль. Зазвичай вони представлені на рівні окремих публікацій, виданих в періодичних виданнях або на сайтах.

Мета статті – визначити особливості проектування гнучкого навчального процесу в альтернативному навчальному закладі з розвитку професійної компетентності економістів, зокрема бухгалтерів підприємств і організацій.

Виклад основного матеріалу. Практика діяльності в сфері економіки свідчить про те, що з кожним роком все більше фахівців економічної галузі вимушені шукати відповіді на питання, що виникають унаслідок прийняття нових нормативних документів, наприклад, Податкового кодексу, або впровадження Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку і фінансової звітності тощо. У пошуці кваліфікованої консультації вони звертаються в різні організації, як-то: аудиторські компанії, фінансові установи, відвідують курси, звертаються до компетентних працівників як до наставників.

Керівників з прогресивними поглядами на проблеми підготовки і розвитку персоналу така ситуація спонукає до створення внутрішньофірмових структур, обов'язками яких передбачається підвищення професіоналізму персоналу, або призначення осіб (тренерів), відповідальних за різнопланову роботу щодо розвитку професійної компетентності фахівців. Це також можуть бути створені окремі структури, завданням яких є постійне оновлення знань правового порядку держави та розвиток умінь застосовувати законодавство при вирішенні справ у поєднанні із вихованням професійних ідеалів та поваги до морального обов'язку, прав та свобод людини, а також постійне підвищення професійних навичок, забезпечення гарантованості індивідуальних та колективних прав людини відповідно до етичних вимог, викладених в Кодексі етики професійних бухгалтерів. Саме такою відокремленою структурою є Міжнародний тренінг центр (далі – МТЦ), затверджений Міністерством освіти і науки України як приватний вищий навчальний заклад для забезпечення реалізації державної програми кадрів, яка охоплює підвищення кваліфікації спеціалістів різних професій; підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації бухгалтерів, аудиторів і підприємців, забезпечення високого рівня їх професійної компетентності в питаннях бухгалтерського обліку за міжнародними стандартами фінансової звітності й управління малим та середнім бізнесом в сучасних ринкових умовах. При визначенні його місії засновники виходили з ідеї безперервності освіти, яка закладена в державні документи і законодавчу базу майже всіх країн з розвинутою економікою.

Аналіз наукової літератури з філософії, соціології, економіки, психології, педагогіки свідчить про те, що вітчизняними науковцями і практиками широко вживаються два терміни «безперервна освіта» і «неперервна освіта». Очевидною стала необхідність виявлення сутності цих понять і різниці між ними, що могло б вплинути на розробку зазначеного проекту. Результати порівняльної характеристики тлумачень цих категорій висвітлено в публікації О. Кашуби. Феномен «безперервна освіта» відобра-

жає установку на «безперервне навчання, перепідготовку, підвищення кваліфікації, самоосвіту, стажування, навчання протягом всього життя. Тобто, безперервна освіта – це процес, що складається з етапів базової і подальшої освіти, передбачає послідовне чергування навчальної діяльності в системі освітніх закладів з професійною діяльністю. Натомість категорія неперервності навчання вживається для розкриття технології та механізмів підготовки фахівців і професіоналів» [2, с. 33].

Таким чином, принцип безперервності освіти в Україні реалізується через поетапне підвищення кваліфікації фахівців у різних формах професійної освіти з використанням найбільш ефективних технологій і механізмів навчальної діяльності. Історично так склалося, що основною формою підвищення кваліфікації є післядипломна освіта з мережею регіональних інститутів післядипломної освіти або в системі університетів, діяльність яких регламентується законодавчими документами і нормативними приписами, має цільове бюджетне фінансування. По закінченню такого навчання видається документ державного зразка. Але, як свідчить практика, цей процес уже давно став формальним, а здобуття істинних знань – це справа самих споживачів освітніх послуг. Вони користуються різними джерелами – друга вища освіта, школи МВА, курси з різних напрямів професійної діяльності і особистого розвитку, тренінги, лекції, конференції, семінари-практикуми, бізнес-тренінги, майстер-класи, виставки, самоосвіта тощо.

Сьогодні широко рекламується діяльність альтернативних навчальних закладів, до послуг яких звертається багато наших співвітчизників. Треба зазначити, що їх створення – це ініціатива людей, більшість з яких не причетні до освітньої діяльності. Такі структури від початку є бізнесом. Їх велика кількість існує на ринку освітніх послуг тривалий час, і це можна вважати позитивним показником їх мобільності, адаптивності, попитом на ринку праці. Подібні навчальні структури за характером діяльності є інноваційними. Їх засновники з самого початку передбачають можливість діяльності в умовах постійних змін на ринку праці і ринку освітніх послуг. Наприклад, в структуру МТЦ закладено підготовку, перепідготовку і підвищення кваліфікації працівників відповідно з законодавчими вимогами (з обов'язковим ліцензуванням і реалізацією навчальних програм) та тренінгова складова, яка підвищує його «маневреність» на ринку освітніх послуг. Те, що цей навчальний заклад діє на комерційній основі, забезпечує його автономність і можливість швидкого реагування на попит населення в освітніх послугах, чого не можуть зробити бюджетні установи, навіть, якщо і мають комерційну складову в своїй структурі.

Очевидно, що діяльність навчальних закладів, подібних МТЦ, не може бути епізодичною. Вона має будуватися на основі системного підходу – принципу пізнавальної і практичної діяльності, який ґрунтується на системному віддзеркаленні дійсності [3, с. 142]. Застосування системного підходу дає змогу досліджувати об'єкт як систему з усіма її складовими і характеристиками («вхід» → «процеси» → «вихід» → «результат» → «оцінювання» → «прогнозування»). Цим самим визначається модель управлінської діяльності керівників навчального закладу – управління за результатами. Зміст одержаного результату на кожному етапі розвитку навчального закладу визначає конкретну повсякденну практичну діяльність керівника – від проектування майбутнього результату до контролю за досягнутим результатом.

Проектування цієї системи має здійснюватися на основі таких принципів:

- інноваційності – швидке реагування на зміни зовнішнього середовища, впровадження новацій, прийняття і реалізація нових рішень;
- інтеграції – дослідження функціональних зв'язків інформаційного забезпечення підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації бухгалтерів, розвитку їх професійної компетентності;
- функціональності – вивчення функцій управління і перехід від посадового опису як переліку видів діяльності до переліку очікуваних результатів, за які особа несе відповідальність;
- комплексності – пошук найбільш економічних і ефективних варіантів вдосконалення навчального процесу;
- нормативний – визначення системи нормативів у відповідності з цільовою, функціональною і соціальною спрямованістю навчального закладу і суб'єктів управління, які забезпечують високу маневреність у правовому і освітньому полі діяльності;
- поведінковий – створення умов для виявлення творчих здібностей викладачів, тренерів, слухачів;
- компетентності – розвиток різних компетентностей і їх структурних складових у фахівців економічної галузі.

Побудова діяльності навчального закладу на окреслених вище принципах відображає кількісні і якісні характеристики організації навчального процесу, які можуть бути використані при вимірюванні одержаних результатів. Теоретичну базу для проектування розвитку альтернативного навчального закладу складають визначені місія і мета, організаційно-функціональна структура, принципи організації навчального процесу. Тому подальші логіка і характер проведення дослідження спрямовані нами на отримання наукових знань для створення, обґрунтування і проектування системи організації навчального процесу та окреслення шляхів досягнення визначених цілей в альтернативному навчальному за-

кладі. Зазвичай, необхідність у фундаментальному вивченні проблеми організації навчання виникає в ситуації серйозних змін у зовнішніх і внутрішніх умовах навчального закладу, однак на початку його становлення така необхідність стає ще гострішою, оскільки важливо визначити вектор розвитку.

З метою забезпечення різносторонньої інформації про процес навчання в альтернативному навчальному закладі, діючому на комерційній основі на сучасному ринку освітніх послуг, доцільно проаналізувати організаційну структуру, зміст навчальної діяльності, попит на ринку освітніх послуг у певної категорії суб'єктів, системоутворювальні чинники, які відіграють значну роль у підвищенні конкурентоспроможності та створенні системи навчального процесу. Оскільки організатори діяльності навчального заходу знаходяться на початку його становлення, то важливим було сформулювати концепцію розвитку, ту головну ідею, яка б дозволила спроектувати управлінські дії. На цьому етапі необхідно вживати не тільки організаційні та нормативно-правові заходи (дослідження нормативно-правового поля діяльності, підготовка необхідних документів, створення уставного фонду тощо), а й здійснювати вивчення теоретичних, методологічних і методичних положень, що забезпечують основу для функціонування навчального закладу, ефективні соціально-економічні, організаційні, психолого-педагогічні умови. В процесі цієї роботи нами була виявлена низка проблем, розв'язання яких мало б забезпечити успішність створення проекту альтернативного навчального закладу та продуктивність дій керівництва на самому початку шляху його становлення. Насамперед, з'ясувалося, що при великій кількості публікацій на сайтах різних агенцій, тренінгових компаній, електронних видань, професійних журналах публікується практично одноманітний матеріал – організація і проведення бізнес-тренінгів і тренінгів за різними напрямками, здебільшого з продажу товару, лідерства і менеджменту, а професійні тренінги зустрічаються дуже рідко. При цьому організацією навчального процесу займаються тренери, які часто не мають спеціальної психолого-педагогічної підготовки і навіть підкреслюють її відсутність. Це звичайно, не є недоліком, якщо людина, яка називає себе тренером, володіє професійними знаннями на високому рівні, має достатній практичний досвід у тій сфері, в якій розпочав тренерську діяльність, і продовжує розвиватися як особистість. Водночас у науковій психолого-педагогічній і методичній літературі майже відсутні теоретичні обґрунтування ефективності цих освітніх послуг, методики вивчення ринку, обчислення результативності їх впливу на розвиток професіоналізму фахівців їх загальної культури.

Ще одним напрямом роботи приватних навчальних структур є вихід на міжнародний ринок освітніх послуг. Нині в Україні активно розвиваються школи МБА з виходом на зарубіжні країни, запрошуються лектори з різних країн як у державний сектор освіти, так і недержавний. Здебільшого цей процес відбувається стихійно. Також популярною послугою стало влаштування вітчизняних абітурієнтів на навчання в закордонні навчальні заклади. Саме такими заходами можна характеризувати інтеграцію системи післядипломної освіти країни до європейської та світової. Нажаль сьогодні рівень такої інтеграції є мінімальним, і він більш сприяє міграції людського ресурсу за кордон.

Проектування діяльності альтернативного навчального закладу будь-якої форми (курси, школи, тренінги, центри тощо), метою якого визначено надання освітніх послуг для суб'єктів підприємницької діяльності, має здійснюватися на основі ґрунтовного аналізу динаміки впливу низки чинників на розвиток бізнесу. Потребують вивчення, насамперед, тенденції глобалізаційних процесів, динаміка розвитку інформаційних ресурсів і конкуренції в різних сферах життєдіяльності. Слід мати чітке уявлення про попит на ринку діяльності, пропозиції товарів, робіт, послуг на ньому, здійснення досліджень про наявність, вартість та доступність ресурсної бази.

Не менш важливим є уявлення про економічну ситуацію і насиченість інформації про рівень економічного розвитку країни, її макроекономічні показники, доступність фінансових ресурсів на ринку, розвиток банківського сектору, грошово-кредитної політики, залучення інвестицій, рівня фінансової підтримки бізнесу, стану бюджетно-фінансової системи тощо для суб'єктів підприємницької діяльності, що сприятиме розробленню тематики конференцій, науково-практичних семінарів, а також тренінгів і майстер-класів. Вивчення актуальних питань соціальної політики країни (соціальна спрямованість бізнесу, його екологічна безпека, розвиток ринку праці, забезпечення охорони праці та достойних її умов для працівників тощо) – ще один напрям діяльності підприємців, врахування якого має передбачатися в планах їх післядипломної освіти. Безперечним є факт залежності малого і середнього бізнесу від політико-правових умов (законодавча база ведення бізнесу, правове поле ведення співпраці на міжнародному рівні тощо). Тому уміння вести бізнес в політико-правовому полі є мистецтвом, до якого треба мати не тільки таланти, але й опанувати певними знаннями і уміннями, на що необхідно швидко реагувати, надаючи освітні послуги. Зазвичай, фахівці у сфері економіки представляють різні галузі життєдіяльності, що потребує від них орієнтації в упровадженні інноваційних технологій як у сферу власної професійної діяльності, так і того підприємства (організації, установи), яку вони представляють. Наприклад, організація ведення бізнесу, технології його розвитку, умови започаткування і

розвитку наукоємних галузей виробництва, проведення наукових досліджень та їх фінансування, Інтернет-технології та ведення бізнесу з використанням сучасних інформаційних мереж тощо [2, с. 34]. Розроблення стратегії розвитку альтернативного навчального закладу, діючого на комерційній основі, не можлива без урахування соціально-демографічних умов, особистісно-психологічних характеристик підприємця, його здатності до навчання і саморозвитку, професійно-кваліфікаційного рівня і врахування унікальності та універсальності спеціальності, прагнень до володіння суміжними професіями, освоєння нових технологій, здатності до набуття нових знань, виконання трудових функцій на рівні міжнародних стандартів тощо.

Таким чином, зазначене вище уможливує **висновок**: в основі проектування діяльності альтернативного навчального закладу, діючого на комерційній основі, освітні послуги якого спрямовані на фахівців у сфері економічної діяльності (бухгалтери, економісти, аудитори, суб'єкти підприємницької діяльності, представники малого і середнього бізнесу), мають бути покладені результати аналізу чинників впливу на динаміку ринків товару, послуг і праці. В процесі проектування необхідно дотримуватися ідеї безперервності освіти, що надасть адаптивності системи управління навчальним процесом.

Література

1. Policy Paper for Change and Development in Higher Education. – Paris : UNESCO, 1995. – 44 p.
2. Кашуба О. М. Сутність та принципи безперервної освіти у діяльності суб'єктів підприємництва в Україні / О. М. Кашуба // Сталий розвиток економіки : Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2010. – № 3. – С. 31–38.
3. Сурмін Ю. П. Майстерня вченого: підручник для науковця / Ю. П. Сурмін. – К. : Навчально-методичний центр «Консорціум з удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2006. – 302 с.

Книжник Л. Ю. Проектування діяльності альтернативного навчального закладу в системі безперервної освіти

Резюме. На основі результатів аналізу наукової літератури та практичного досвіду зарубіжних країн визначено особливості проектування навчального процесу в альтернативному навчальному закладі з розвитку професійної компетентності економістів.

Ключові слова: альтернативний навчальний заклад, безперервна освіта, професійна компетентність економіста.

Книжник Л. Ю. Проектирование деятельности альтернативного учебного заведения в системе непрерывного образования

Резюме. На основании анализа научной литературы и практического опыта зарубежных стран определены особенности проектирования учебного процесса в альтернативном учебном заведении по развитию профессиональной компетентности экономистов.

Ключевые слова: альтернативное учебное заведение, непрерывное образование, профессиональная компетентность экономистов.

Knyzhnyk L. Activity planning of alternative educational establishment in the system of continuous education

Summary. On the basis of analysing scientific literature and practical experience of foreign countries, was detected features of planning educational process in alternative educational establishment about development professional competence of economists.

Key words: alternative educational establishment, continuous education, professional competence of economists.

УДК 378.147

Лопашова Ю. А.

ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ ИНЖЕНЕРОВ-ПЕДАГОГОВ ШВЕЙНОГО ПРОФИЛЯ

Постановка проблемы. Новые социально-экономические условия жизни украинского общества поставили перед системой высшего образования новые цели, достижение которых невозможно без глубоких преобразований в образовательной сфере. Эти преобразования представляют собой два взаимосвязанных процесса: совершенствование существующей системы профессионального образования, в том числе инженерно-педагогического, и формирование новых концептуальных подходов и условий ее развития в дальнейшем.

Действующая система профессиональной подготовки инженерно-педагогических кадров в целом адаптирована к сложившимся социально-экономическим условиям. Вместе с тем существующий уро-